

Γράμμα προς τον Φλις Lettre à Fliess, n° 52

Σίγκμουντ Φρόιντ

Το έντυπο δημιουργήθηκε από το Φόρουμ Ψυχάνάλυσης του Λακανικού Πεδίου της Αθήνας και προορίζεται για αποκλειστική χρήση των μελών του Φόρουμ και της Σχολής Ψυχάνάλυσης του Λακανικού Πεδίου.

Document publié par le Forum de Psychanalyse du Champs Lacanien d'Athènes et destiné à l'usage interne aux membres du Forum et de l'Ecole de Psychanalyse du Champs Lacanien.

Σίγκμουντ Φρόιντ

Επιστολή 52 6 – 12 – 1896

Ακριβέ μου Βίλχελμ!

Σήμερα, αφού εργάστηκα και κέρδισα στο μέγιστο βαθμό ό,τι χρειάζομαι για την άνετη διαβίωσή μου (10 ώρες – 100 φλορίνια), κι είμαι πεθαμένος στην κούραση, αλλά πνευματικά φρέσκος, θέλω να προσπαθήσω, απλώς, να σου εκθέσω το τελευταίο κομματάκι της υπόθεσης μου.

Ξέρεις, εργάζομαι με βάση την υπόθεση ότι ο ψυχικός μηχανισμός μας προκύπτει μέσω επάλληλων επιστροφών, καθώς το υπάρχον υλικό των μνημονικών ιχνών υφίσταται, από καιρού εις καιρόν, μια *αναδιάταξη* σύμφωνα με νέες σχέσεις, μια

Sigmund Freud

Brief 52 6 – 12 – 1896

Mein teurer Wilhelm!

Nachdem ich heute einmal das Vollmaß von Arbeit und Erwerb genossen habe, das ich zum Wohlbefinden brauche (10 Stunden und fl. 100), todmüde und geistig frisch bin, will ich versuchen, Dir das letzte Stückchen Spekulation schlicht vorzutragen.

Du weißt, ich arbeite mit der Annahme, daß unser psychischer Mechanismus durch Aufeinanderschichtung entstanden ist, indem von Zeit zu Zeit das vorhandene Material von Erinnerungsspuren eine *Umordnung* nach neuen Beziehungen, eine

ανασύνταξη¹. Εκείνο που είναι ουσιαστικά νέο στη θεωρία μου, είναι ο ισχυρισμός ότι η μνήμη είναι παρούσα όχι μόνο μια, αλλά πολλές φορές, αποθηκευμένη σε διαφορετικών ειδών σημεία. Μια τέτοια αναδιάταξη ισχυρίστηκα κάποτε (στη μελέτη μου για την αφασία) σχετικά με τα κανάλια που έρχονται απ' την περιφέρεια (της μνήμης προς το εσωτερικό)². Πόσες τέτοιες καταγραφές υπάρχουν, δεν ξέρω. Τουλάχιστον τρεις, πιθανώς και περισσότερες. Πάνω σ' αυτό είναι και το ακόλουθο σχήμα, το οποίο υποθέτει ότι οι μεμονωμένες καταγραφές³ είναι ξεχωριστές και σε σχέση με τους νευρώνες που τις φέρουν (όχι απαραίτητα, τοπικά). Αυτή η

Umschrift erfährt. Das wesentlich Neue an meiner Theorie ist also die Behauptung, daß das Gedächtnis nicht einfach, sondern mehrfach vorhanden ist, in verschiedenen Arten von Zeichen niedergelegt. Eine ähnliche Umordnung habe ich seinerzeit (Aphasie) für die von der Peripherie kommenden Bahnen behauptet. Wie viele solcher Niederschriften es gibt, weiß ich nicht. Mindestens drei, wahrscheinlich mehr. Dazu folgendes Schema, welches annimmt, daß die einzelnen Niederschriften auch nach ihren Neuronenträgern gesondert sind (nicht notwendig topisch). Die Annahme ist vielleicht nicht notwendig, aber doch die einfachste und vorläufig zulässig.

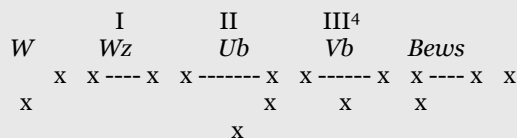
¹ Η ακόλουθη παρουσίαση σημαδεύει το πέρασμα απ' τις υποθέσεις για τον ψυχικό μηχανισμό, έτσι όπως καταγράφονται στο *Entwurf [Σχεδιάγραμμα για μια ψυχολογία]*, στις ιδέες που συμπεριέλαβε ο Φρόιντ στο 7^ο κεφάλαιο της *Ερμηνείας των ονείρων*· θα συμπεριληφθούν ονομαστικά αργότερα στο «Πέραν της αρχής της ευχαρίστησης», και το 1925, θα συνοψιστούν στην εργασία «Σημείωση για τον μαγικό πίνακα», (*Απαντα*, τόμος 14) με μια μορφή που συνδέει τις πρώιμες και τις ύστερες θεωρίες:

«Οι βοηθητικοί μηχανισμοί που έχουμε επινοήσει για τη βελτίωση και την ενίσχυση των αισθητηριακών λειτουργιών μας είναι κατασκευασμένοι όπως το ίδιο το αισθητηριακό όργανο ή τμήματα αυτού (γυαλιά, φωτογραφική κάμερα, ακουστικοί σωλήνες, κλπ.). Σε σύγκριση μ' αυτό, τα βοηθητικά μέσα για τη μνήμη μας φαίνονται να είναι ιδιαιτέρως ελλιπή, διότι ο ψυχικός μας μηχανισμός κατορθώνει ακριβώς αυτό που εκείνα δεν μπορούν· αυτός είναι ικανός να αφομοιώνει με απεριόριστο τρόπο και για πάντα νέες αντιλήψεις και να δημιουργεί διαρκώς μνημονικά ίχνη απ' αυτές (ακόμα κι αν δεν είναι αμετάλλακτα). Ήδη, διατύπωσα την υπόθεση στην *Ερμηνεία των ονείρων*, (1900), ότι αυτή η ασυνήθιστη ικανότητα θα μπορούσε να κατανεμηθεί στη δράση δυο διαφορετικών συστημάτων (ή όργανα του ψυχικού μηχανισμού). Σύμφωνα μ' αυτό, θα διαθέταμε ένα σύστημα W-Bw [Αντίληψη-Συνείδηση] που προσλαμβάνει τα αντιληπτικά ερεθίσματα, αλλά δεν διατηρεί κανένα μόνιμο ίχνος απ' αυτά, έτσι ώστε να μπορεί να συμπεριφέρεται σαν λευκή σελίδα απέναντι σε κάθε νέο αντιληπτικό ερέθισμα. Τα μόνιμα ίχνη των ερεθισμάτων/διεγέρσεων που έχουν προσληφθεί θα εμφανίζονταν στο πίσω μέρος των συστημάτων μνήμης. Αργότερα, στο «Πέραν της αρχής της ευχαρίστησης» πρόσθεσα την παρατήρηση ότι το ανεξήγητο φαινόμενο της συνείδησης παράγεται, μέσα στο σύστημα της αντίληψης, στη θέση των μόνιμων ιχνών.»

² Πρόκειται για μια από τις σπάνιες αναφορές όπου ο Φρόιντ παραπέμπει ο ίδιος στην ομοιότητα μεταξύ της μελέτης του «Για την ερμηνεία των αφasiών» (1891), [ελληνική έκδοση, Εξάντας, 2002] και των ύστερων εργασιών του.

³ [Σημ. μετ.], πρόκειται για τρία είδη μνήμης: τρεις καταγραφές που συνδέονται με διαφορετικούς νευρώνες, ανάλογα με την καταγραφή στην μνήμη. Η μνήμη αποτελείται από σημεία/ίχνη διαφορετικών ειδών. Από το κείμενο συνάγεται ότι τα σημεία αντίληψης είναι τα ίχνη και οι νευρώνες είναι οι φορείς των σημείων.

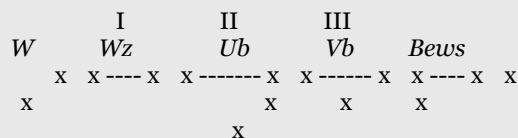
υπόθεση δεν είναι ίσως απαραίτητη, είναι όμως η πιο απλή και προσωρινά αποδεκτή.

W (Αντίληψη) είναι οι νευρώνες όπου δημιουργούνται οι αντιλήψεις (αντιληπτικά ερεθίσματα), στις οποίες προσαρτάται η συνείδηση, αλλά που δεν συγκρατούν πράγματι κανένα ίχνος του συμβάντος. *Συνείδηση και μνήμη δηλαδή αλληλοαποκλείονται.*

Wz^5 (Σημεία αντίληψης) είναι η πρώτη καταγραφή των αντιλήψεων (αντιληπτικών ερεθισμάτων) εντελώς ανίκανων να περάσουν στη συνείδηση, που συναρθρώνονται μαζί μέσω ταυτόχρονων συνδέσεων.

Ub (Ασυνείδητο) είναι η δεύτερη καταγραφή που ταξινομείται σύμφωνα με άλλες σχέσεις, για παράδειγμα αιτιότητας. Τα ίχνη του *ασυνειδήτου* θα αντιστοιχούσαν, για παράδειγμα, σε εννοιολογικές αναμνήσεις και θα ήταν, επίσης, μη προσβάσιμα στη

W sind Neurone, in denen die *Wahrnehmungen* entstehen, woran sich Bewußtsein knüpft, die aber an sich keine Spur des Geschehens bewahren. *Bewußtsein und Gedächtnis schließen, sich nämlich aus.*

Wz ist die erste Niederschrift der Wahrnehmungen, des Bewußtseins ganz unfähig, nach Gleichzeitigkeitsassoziation gefügt.

Ub (Unbewußtsein) ist die zweite Niederschrift, nach anderen, etwa Kausalbeziehungen angeordnet. Ub Spuren würden etwa Begriffserinnerungen entsprechen, ebenfalls dem Bewußtsein unzugänglich.

⁴ Το παρόν σχήμα συνδέεται με το σχήμα που χρησιμοποιήθηκε στο 7^ο κεφάλαιο της *Ερμηνείας των ονείρων*, στο οποίο όμως αφαιρέθηκε η σχέση με τους νευρώνες.

⁵ Wz - Σημεία αντίληψης [*Wahrnehmungszeichen*], [Σημ. μετ.], μεταφράζουμε στα ελληνικά ως σημεία αντίληψης, τη λέξη αντίληψη [*Wahrnehmung*] την αποδίδουμε ως αντιληπτικά ερεθίσματα.

συνείδηση.

Vb (Προσυνειδητό) είναι η τρίτη ανασύνταξη που συνδέεται με τις λεκτικές αναπαραστάσεις και αντιστοιχεί στο επίσημο εγώ μας. Απ' αυτό το *Προσυνειδητό* γίνονται συνειδητές οι επενδύσεις σύμφωνα με ορισμένους κανόνες, και μάλιστα, αυτή η δευτερογενής *συνείδηση σκέψης* είναι μια χρονικά μεθύτερη (συνείδηση), που συνδέεται πιθανώς με την ψευδαισθητική αναβίωση λεκτικών αναπαραστάσεων, ως εάν οι νευρώνες της συνείδησης να ήταν και πάλι νευρώνες αντίληψης, πράγματι χωρίς μνήμη.

Αν κατάφερα να αποδώσω πλήρως τα ψυχολογικά χαρακτηριστικά της αντίληψης και των τριών καταγραφών, θα είχα περιγράψει μια νέα ψυχολογία. Διαθέτω κάποιο υλικό γι' αυτό, αλλά, προς το παρόν, δεν είναι αυτή η πρόθεσή μου.

Θέλω να τονίσω ότι οι επάλληλες επιστρώσεις αποτελούν την ψυχική παραγωγή διαδοχικών εποχών της ζωής⁶. Η

Vb (Vorbewußtsein) ist die dritte Umschrift, an Wortvorstellungen gebunden, unserem offiziellen Ich entsprechend. Aus diesem *Vb* werden die Besetzungen nach gewissen Regeln bewußt, und zwar ist dieses sekundäre *Denkbewußtsein* ein der Zeit nach nachträgliches, wahrscheinlich an die halluzinatorische Belegung von Wortvorstellungen geknüpft, so daß die Bewußtseinsneurone wieder Wahrnehmungsneurone und an sich ohne Gedächtnis wären.

Wenn ich die psychologischen Charaktere der Wahrnehmung und der drei Niederschriften vollständig angeben könnte, hätte ich damit eine neue Psychologie beschrieben. Etwas Material hiefür liegt vor, aber es ist jetzt nicht meine Absicht.

Ich will hervorheben, daß die aufeinander folgenden Niederschriften die psychische Leistung von sukzessiven

⁶ Ο Φρόιντ δεν ακολούθησε αδιαμεσολάβητα, στα γραπτά του, τη σκέψη να θεμελιώσει την κατανόηση του τρόπου λειτουργίας του ψυχικού μηχανισμού με γενετικό τρόπο· είναι αλήθεια ότι, με έμμεσο τρόπο, υποστήριξε αυτές τις θεωρήσεις, το 1911, στην εργασία *Διατυπώσεις για τις δύο αρχές της ψυχικής λειτουργίας*, [Σ. Φρόιντ, *Διατυπώσεις για τις δύο αρχές της ψυχικής λειτουργίας – Η αποποίηση*, εκδ. Principia, Αθήνα, 2021]. Ακόμα και σε μια πιο πρόσφατη εποχή, αυτές οι απόψεις του Φρόιντ δεν απέκτησαν καμιά πλήρως ικανοποιητική συνέχεια· όμως, το πρόβλημα που τον είχε απασχολήσει, ήδη, το 1896 μπορεί να τεθεί τώρα με μεγαλύτερη ακρίβεια. Πρόκειται για τη σύνδεση της ιστορίας των διαφόρων λειτουργιών του εγώ με την εξέλιξη του ψυχικού μηχανισμού. (Γι' αυτό το πρόβλημα, βλέπε H. Hartmann, «Ichpsychologie und Anpassungsprobleme», Intern. Zeitschrift für Psychoanalyse und

μετάφραση του ψυχικού υλικού πρέπει να πραγματοποιηθεί στο σύνορο μεταξύ δύο τέτοιων εποχών. Εξηγώ τις ιδιαιτερότητες των ψυχονευρώσεων βασιζόμενος στην υπόθεση ότι η μετάφραση ορισμένων υλικών δεν έχει πραγματοποιηθεί – πράγμα που έχει ορισμένες συνέπειες. Επιμένουμε, πράγματι, ότι υπάρχει μια τάση ποιοτικής εξίσωσης. Κάθε ύστερη εγγραφή μπλοκάρει την πρότερη και εκτρέπει από πάνω της την διαδικασία διέγερσης. Εκεί όπου λείπει η ύστερη εγγραφή, η διέγερση περαιώνεται σύμφωνα με τους ψυχολογικούς νόμους που ίσχυαν στην πρότερη ψυχική περίοδο και μέσω των τότε διαθέσιμων οδών. Έτσι, παραμένει σε ισχύ ένας αναχρονισμός, σε μια ορισμένη επαρχία ισχύουν ακόμη τα *fueros*⁷. αναδύονται *θραύσματα του παρελθόντος που έχουν επιζήσει*.

Η αποτυχία της μετάφρασης είναι αυτό που, στην κλινική, ονομάζεται «απώθηση». Το κίνητρό της (της απώθησης) είναι πάντα μια αποδέσμευση δυσαρέσκειας που θα ήταν αποτέλεσμα μετάφρασης, ως εάν αυτή η δυσαρέσκεια να προκαλούσε μια διαταραχή στη σκέψη η οποία δεν επιτρέπει την εργασία της μετάφρασης.

Lebensepochen darstellen. An der Grenze von zwei solchen Epochen muß die Übersetzung des psychischen Materials erfolgen. Die Eigentümlichkeiten der Psychoneurosen erkläre ich mir dadurch, daß die Übersetzung für gewisse Materien nicht erfolgt ist, was gewisse Konsequenzen hat. Wir halten ja an der Tendenz zur qualitativen Ausgleichung fest. Jede spätere Überschrift hemmt die frühere und leitet den Erregungsvorgang von ihr ab. Wo die spätere Überschrift fehlt, wird die Erregung nach den psychologischen Gesetzen erledigt, die für die frühere psychische Periode galten, und auf den Wegen, die damals zu Gebote standen. Es bleibt so ein Anachronismus bestehen, in einer gewissen Provinz gelten noch „Fueroi“; es kommen „Überlebsel“ zustande.

Die Versagung der Übersetzung, das ist das, was klinisch „Verdrängung“ heißt. Motiv derselben ist stets eine Unlustentbindung, die durch Übersetzung entstehen würde, als ob diese Unlust eine Denkstörung hervorriefe, die die Übersetzungsarbeit nicht gestattet.

Imago, XXVI, 1940, und H. Hartmann, E. Kris and R. Loewenstein, «Some Comments on the Formation of Psychic Structure», *The Psychoanalytic Study of the Child*, II, 1947).

⁷ [Σημ. μετ.], Το *fuero* ήταν ένας παλιός ισπανικός νόμος που διατηρήθηκε αυστηρά σε ορισμένες πόλεις ή ορισμένες επαρχίες, ο οποίος εγγυόταν σ' αυτές τις περιοχές αιώνια προνόμια.

Στο πλαίσιο αυτής της ψυχικής φάσης και υπό τις καταγραφές αυτού του είδους, προβάλλει μια κανονική άμυνα λόγω της δυσαρέσκειας που παράγεται – παθολογική άμυνα, εντούτοις, έχουμε μόνο ενάντια σ' ένα μνημονικό ίχνος από προγενέστερη φάση που δεν έχει ακόμα μεταφραστεί.

Το αν η άμυνα επιτυγχάνει την απώθηση δεν έγκειται στο μέγεθος αποδέσμευσης της δυσαρέσκειας⁸. Συχνά, ακριβώς, πασχίζουμε ματαίως ενάντια στις αναμνήσεις με τη μέγιστη δυσαρέσκεια. Κατ' αυτόν τον τρόπο, προκύπτει το ακόλουθο: εάν ένα συμβάν A, τη στιγμή που συνέβη (ως επίκαιρο), προκάλεσε μια ορισμένη δυσαρέσκεια, τότε, η μνημονική καταγραφή AI ή AII διαθέτει ένα μέσο που αναστέλλει την αποδέσμευση δυσαρέσκειας κατά τη διάρκεια της επαναφύπνισης της ανάμνησης. Όσο συχνότερα επιστρέφει η ανάμνηση, τόσο περισσότερο αναστέλλεται, τελικά, αυτή η αποδέσμευση. Ωστόσο, υπάρχει μια περίπτωση για την οποία δεν επαρκεί η αναστολή: εάν το A, τη στιγμή που συνέβη (ως επίκαιρο), αποδέσμευσε μια ορισμένη

Innerhalb derselben psychischen Phase und unter Niederschriften derselben Art macht sich eine *normale* Abwehr wegen Unlustentwicklung geltend — pathologische Abwehr gibt es aber nur gegen eine noch nicht übersetzte Erinnerungsspur aus früherer Phase.

Es kann nicht an der Größe der Unlustentbindung liegen, wenn der Abwehr die Verdrängung gelingt. Wir bemühen uns ja oft vergebens gerade gegen Erinnerungen mit größter Unlust. So ergibt sich folgende Darstellung. Wenn ein Ereignis A als aktuell eine gewisse Unlust erweckt hat, so enthält die Erinnerungsniederschrift AI oder AII ein Mittel, die Unlustentbindung bei Wiedererweckung zu hemmen. Je öfter erinnert, desto gehemmter schließlich diese Entbindung. Es gibt aber einen Fall, für welchen die Hemmung nicht ausreicht: Wenn A als aktuell eine gewisse Unlust entbunden hat und bei der Erweckung neuerlich Unlust entbindet, dann ist diese unhemmbar. Die Erinnerung benimmt sich dann wie etwas Aktuelles. Dieser Fall ist nur

⁸ Οι οικονομικής τάξης συλλογισμοί που, την προηγούμενη χρονιά (βλέπε *Σχεδιάγραμμα για μια ψυχολογία*) ήταν ακόμα διατυπωμένοι στη γλώσσα της νευροφυσιολογίας, αντικαθίστανται, εδώ, από γενικές υποθέσεις περί εντάσεων της επένδυσης. Η περιγραφή του ψυχικού μηχανισμού κατακτά, κατ' αυτόν τον τρόπο, πολύ περισσότερη «ανεξαρτησία» και εναρμονίζεται καλύτερα με τις κλινικές παρατηρήσεις· και ταυτόχρονα, εισάγεται η οντογενετική οπτική γωνία. Οι ακόλουθες παράγραφοι συνδέουν τις υποθέσεις του Φρόιντ για τη λειτουργία του ψυχικού μηχανισμού μ' εκείνες για τον ιδιαίτερο ρόλο της απώθησης ως άμυνα ενάντια στο σεξουαλικό τραύμα. Αυτές οι ιδέες θεμελιώνονται, εδώ, ακόμη, στην «υπόθεση της αποπλάνησης».

δυσαρέσκεια, και με την αφύπνισή του αποδεσμεύει εκ νέου δυσαρέσκεια, τότε, αυτή (η δυσαρέσκεια) είναι ανεξέλεγκτη. Σ' αυτή την περίπτωση, η ανάμνηση δρα ως κάτι επίκαιρο. Αυτή η περίπτωση ισχύει μόνο για τα σεξουαλικά συμβάντα, διότι τα μεγέθη διέγερσης που εκείνα αποδεσμεύουν, με το πέρασμα του χρόνου αυξάνονται (με την σεξουαλική ανάπτυξη).

Κατ' αυτόν τον τρόπο, ένα συμβάν σεξουαλικής τάξης κατά τη διάρκεια μιας φάσης, δρα σαν να ήταν επίκαιρο και συνεπώς, ανεξέλεγκτο κατά μία επόμενη φάση. Η συνθήκη της παθολογικής άμυνας (απώθηση) είναι λοιπόν η σεξουαλική φύση του συμβάντος και το γεγονός ότι έλαβε χώρα κατά τη διάρκεια μιας προγενέστερης φάσης.

Δεν αποδεσμεύουν όλα τα σεξουαλικά βιώματα δυσαρέσκεια, τα περισσότερα αποδεσμεύουν ευχαρίστηση. Εξού και η αναπαραγωγή των περισσοτέρων συνδέεται με μια ανεξέλεγκτη ευχαρίστηση. Μια τέτοιου είδους ανεξέλεγκτη ευχαρίστηση συνιστά *καταναγκασμό*. Έτσι, οδηγούμαστε στα ακόλουθα συμπεράσματα: όταν ένα σεξουαλικό βίωμα έρχεται ως ανάμνηση με διαφορά φάσης, ως προς την αποδέσμευση ευχαρίστησης, προκύπτει καταναγκασμός, ενώ ως προς την αποδέσμευση δυσαρέσκειας, προκύπτει απώθηση. Και στις

möglich bei sexuellen Ereignissen, weil die Erregungsgrößen, die diese entbinden, mit der Zeit (mit der sexuellen Entwicklung) an sich wachsen.

Das sexuelle Ereignis in einer Phase wirkt also als aktuell und somit unhemmbar in einer nächsten. Die Bedingung der pathologischen Abwehr (Verdrängung) ist also *sexuelle Natur des Ereignisses und Vorfall in einer früheren Phase*.

Nicht alle sexuellen Erlebnisse entbinden Unlust, die meisten Lust. Die Reproduktion der meisten wird also mit unhemmbarer Lust verbunden sein. Eine solche unhemmbare Lust konstituiert einen *Zwang*. Man kommt so zu folgenden Sätzen. Wenn ein sexuelles Erlebnis mit Phasendifferenz erinnert wird, so entsteht bei Lustentbindung Zwang, bei Unlustentbindung Verdrängung. In beiden Fällen scheint die Übersetzung in die Zeichen der neuen Phase gehemmt zu sein.(?)

δυο περιπτώσεις, η μετάφραση στα σημεία της νέας φάσης φαίνεται να αναστέλλεται (;

	1 1/2	4	8	14-15
Ψυχ.	Ia	I b	II	III
Σεξ.	I	II	III	

	Αντληπτικό σημείο [Wz]	Αντληπτικό σημείο + Ασυνείδητο [Wz + Ub]	Αντληπτικό σημείο + Ασυνείδητο + Προσυνείδητο [Wz + Ub + Vb]	Ομοίως
	έως 4 χρόνων	έως 8 χρόνων	έως 14-15 χρόνων	
Υστερία	Επίκαιρο	Καταναγκασμός	Απωθημένο μέσα στο αντληπτικό σημείο	
Ιδεοληπτική νεύρωση		Επίκαιρο	Απωθημένο μέσα στο ασυνείδητο	
Παράνοια			Επίκαιρο	Απωθημένο μέσα στο αντληπτικό σημείο
Διαστροφή	Επίκαιρο	Επίκαιρο	Καταναγκασμός (επίκαιρος)	Απώθηση αδύνατη ή μη επιχειρούμενη

Η κλινική παρατήρηση, τώρα, αναγνωρίζει τρεις ομάδες σεξουαλικών ψυχονευρώσεων: υστερία, ιδεοληπτική νεύρωση και παράνοια, και μας διδάσκει ότι οι απωθημένες αναμνήσεις, στην περίπτωση

The handwritten table is written in Greek and uses Roman numerals. It appears to be a clinical or theoretical progression of psychological states. The columns are labeled with Roman numerals: I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XII, XIII, XIV, XV. The rows are labeled with Greek words: ψυχ. (psychic), Σεξ. (sex), Ηγ. (Hysteria), Ζω. (Zwang), Παρ. (Paranoia), and Πεν. (Perversion). The content of the table is as follows:

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV	XV
ψυχ.	Ia	Ib	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV
Σεξ.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV	XV
Ηγ.	ακλυσ	ακλυσ	ακλυσ	ακλυσ	ακλυσ	ακλυσ	ακλυσ	ακλυσ	ακλυσ	ακλυσ	ακλυσ	ακλυσ	ακλυσ	ακλυσ	ακλυσ
Ζω.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Παρ.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Πεν.	ακλυσ	ακλυσ	ακλυσ	ακλυσ	ακλυσ	ακλυσ	ακλυσ	ακλυσ	ακλυσ	ακλυσ	ακλυσ	ακλυσ	ακλυσ	ακλυσ	ακλυσ

Die Klinik lehrt nun drei Gruppen von sexuellen Psychoneurosen kennen, Hysterie, Zwangsneurose und Paranoia, und lehrt, daß die verdrängten Erinnerungen bei der ersten dem Alter von 1,5 - 4 Jahren, bei

της υστερίας αναφέρονται να συμβαίνουν (ως επίκαιρες) μεταξύ 1 ½ έως 4^{ων} χρονών⁹, στην περίπτωση της ιδεοληπτικής νεύρωσης μεταξύ 4^{ων} έως 8 χρονών, και στην παράνοια, μεταξύ 8 έως 14^{ων} χρονών. Παρ' όλα αυτά, μέχρι τα 4 έτη δεν επιτυγχάνεται ακόμη καμία απώθηση, και συνεπώς, οι ψυχικές περίοδοι ανάπτυξης και οι σεξουαλικές φάσεις δεν συμπίπτουν¹⁰.

Η διαστροφή είναι, επίσης, μια άλλη συνέπεια των πρόωρων σεξουαλικών βιωμάτων και φαίνεται να έχει ως προϋπόθεση το γεγονός ότι η άμυνα είτε δεν επιτεύχθηκε πριν να ολοκληρωθεί ο ψυχικός μηχανισμός, είτε δεν επιτεύχθηκε καθόλου¹¹.

Αυτά για το εποικοδόμημα. Ας επιχειρήσουμε τώρα να το τοποθετήσουμε σε οργανικό υπόστρωμα. Μένει να εξηγήσουμε γιατί τα σεξουαλικά βιώματα, τα οποία παρήγαγαν ευχαρίστηση τη στιγμή που συνέβαιναν (ως επίκαιρα), όταν έρχονται ως ανάμνηση με διαφορά φάσης, παράγουν σε ορισμένα άτομα δυσαρέσκεια, ενώ σε άλλα, συνεχίζουν να υφίστανται ως καταναγκασμός. Στην πρώτη περίπτωση, πρέπει, όπως φαίνεται, να αποδεσμεύουν

Zwangsneurose dem Alter von 4-8 Jahren, bei Paranoia dem Alter von 8-14 Jahren als aktuell angehören. Zu vier Jahren erfolgt aber noch keine Verdrängung, es fallen also die psychischen Entwicklungsperioden und die sexuellen Phasen nicht zusammen.

Eine andere Folge der vorzeitigen Sexualerlebnisse ist nämlich auch die Perversion, deren Bedingung es scheint, daß die Abwehr nicht erfolgte, ehe der psychische Apparat komplettiert worden ist, oder ausbleibt.

Soweit der Oberbau. Nun der Versuch, ihn auf die Organgrundlagen zu stellen. Es ist zu erklären, warum sexuelle Erlebnisse, die als aktuell Lust erzeugten, mit Phasendifferenz erinnert Unlust erzeugen bei einigen Personen, bei anderen als Zwang bestehen bleiben. Im ersteren Falle müssen sie offenbar später eine Unlust entbinden, die anfangs nicht entbunden wurde.

⁹ Βλέπε την προγενέστερη διατύπωση στο γράμμα της 30/5/1896, v. 46.

¹⁰ Ο Φρόιντ διακρίνει εδώ μόνο δύο «σεξουαλικές» φάσεις πριν απ' την εφηβεία, οι οποίες διαχωρίζονται μεταξύ τους με τη δεύτερη οδοντοφυΐα.

¹¹ Είναι η πρώτη φορά, εδώ, που ο Φρόιντ μιλά για διαστροφή.

αργότερα τη δυσαρέσκεια, η οποία δεν είχε αποδεσμευθεί εξαρχής.

Πρέπει, επίσης, να θεμελιώσουμε τις διαφορετικές φάσεις, ψυχολογικές και σεξουαλικές. Τις τελευταίες μού τις δίδαξες εσύ ως ειδικά πολλαπλάσια της 28ήμερης γυναικείας περιόδου¹².

Για την απόφαση εάν πρόκειται για διαστροφή ή για νεύρωση, βασίζομαι στην αμφισεξουαλικότητα όλων των ανθρώπων. Σ' ένα καθαρά αρσενικό ον, θα παραγόταν και στα δύο σεξουαλικά όρια ένα πλεόνασμα αρσενικής αποδέσμευσης, άρα ευχαρίστησης και κατ' αυτόν τον τρόπο, διαστροφής. Ενώ σ' ένα καθαρά θηλυκό ον, (θα παραγόταν) ένα πλεόνασμα ουσίας δυσαρέσκειας σ' αυτούς τους δύο χρόνους. Κατά τη διάρκεια των πρώτων φάσεων, και οι δύο αποδεσμεύσεις θα παρέμεναν παράλληλες, δηλαδή θα παρήγαγαν ένα φυσιολογικό πλεόνασμα ευχαρίστησης. Έτσι εξηγείται η προτίμηση των αληθινών γυναικών για τις νευρώσεις άμυνας.

Κατ' αυτόν τον τρόπο, η διανοητική

Es sind auch die verschiedenen Epochen abzuleiten, die psychologischen und die sexuellen. Die letzteren hast Du mich kennen gelehrt als ausgezeichnete Vielfache der 28tägigen weiblichen Periode.

Für die Entscheidung ob Perversion oder Neurose, helfe ich mir mit der Bisexualität aller Menschen. Bei einem rein männlichen Wesen würde auch zu den beiden sexuellen Schranken ein Überschuß von männlicher Entbindung, also Lust entstehen, somit Perversion, bei einem rein weiblichen ein Überschuß von Unlustsubstanz zu diesen Zeiten. In den ersten Phasen wären beide Entbindungen parallel, d. h. ergäben einen normalen Lustüberschuß. Darauf die Bevorzugung der echten Weiber für Abwehrneurosen zurückzuführen.

Die intellektuelle Natur der Männer

¹² Σ' ένα χωρίο που δεν θα ξαναβρούμε εδώ, ο Φρόιντ πασχίζει να αντιστοιχίσει τις φάσεις κατά τις οποίες τα βιώματα αποπλάνησης, για κάθε ομάδα ασθενειών, έχουν επιδράσει αιτιολογικά ως πολλαπλάσια των περιόδων του Φλιν. Στο ακόλουθο χωρίο που αναπαράγεται εδώ, ο Φρόιντ επεξεργάζεται τη σκέψη ότι η αμφισεξουαλικότητα αποτελεί το υπόστρωμα της νεύρωσης, ιδέα που, αργότερα, ο Φλιν υιοθετεί πλήρως. Ωστόσο, οι θεωρήσεις του Φρόιντ εκτείνονται πολύ πιο πέρα από τούτες τις πρώτες διατυπώσεις: αναγνωρίζει τη σημασία των ερωτογενών ζωνών και υποδεικνύει, τουλάχιστον με μια πρόταση, ποια σημασία κατέχουν οι διαδικασίες ωρίμανσης σ' αυτό το πλαίσιο. 1

φύση των ανδρών επιβεβαιώνεται με βάση τη θεωρία σου.

Τελικά, δεν θα μπορούσα να απομακρυνθώ απ' την υπόθεση που με έκανε να προαισθανθώ η κλινική μου παρατήρηση, σύμφωνα με την οποία η διάκριση μεταξύ νευρασθένειας και αγχώδους νεύρωσης συναρτάται με την ύπαρξη των δύο περιόδων 23^{ωv} και 28 ημερών¹³.

Εκτός απ' τις δυο περιόδους που εδώ υποθέσαμε, θα μπορούσαν να υπάρχουν και περισσότερες από κάθε είδος.

Όλο και πιο πολύ κλείνω στο ότι η υστερία μου φαίνεται να προκύπτει ως συνέπεια της διαστροφής του *αποπλανητή*· η κληρονομικότητα, *όλο και περισσότερο*, ως συνέπεια της αποπλάνησης απ' τον πατέρα. Έτσι, εγκαθιδρύεται μια αλλαγή (σκυτάλης) γενεών:

1. Πρώτη γενιά: διαστροφή.
2. Δεύτερη γενιά: υστερία, και συνεπώς, (υ-)στε(ι)ρεί. Συμβαίνει, ενίοτε, να υφίσταται μια μεταμόρφωση το ίδιο άτομο: σε ακμαία ηλικία, διαστροφικό, κατόπιν μιας περιόδου άγχους και μετά (γίνεται): υστερικό: ουσιαστικά, στην υστερία, δεν πρόκειται για αποποίηση

wäre so auf dem Boden Deiner Theorie bezeugt.

Ich kann endlich die Vermutung nicht unterdrücken, daß die von mir klinisch gerochene Scheidung von Neurasthenie und Angstneurose mit der Existenz der beiden 23- und 28tägigen Substanzen zusammenhängt.

Außer den beiden hier vermuteten könnte es von jeder Art mehrere geben.

Die Hysterie spitzt sich mir immer mehr zu als Folge von Perversion des *Verführers*; die Heredität *immer mehr* als Verführung durch den Vater. Es stellt sich also ein Generationswechsel heraus:

1. Generation: Perversion.

2. Generation: Hysterie, die dann steril ist. Mitunter an derselben Person eine Metamorphose: im kräftigen Alter pervers, dann von einer Angstperiode an: hysterisch: die Hysterie eigentlich also nicht abgelehnte Sexualität, sondern besser *abgelehnte Perversion*.

¹³ Υπόθεση που σύντομα εγκαταλείφθηκε απ' τον Φρόιντ. Αυτή η υπόθεση αποτελεί το αποκορύφωμα των προσπαθειών που έκανε ο Φρόιντ να συνδέσει τις θεωρήσεις του Φλις με τις δικές του.

της σεξουαλικότητας, αλλά μάλλον για αποποίηση της διαστροφής.

Πίσω απ' αυτό, λοιπόν, βρίσκεται η ιδέα των εγκαταλελειμμένων *ερωτογενών ζωνών*. Αυτό σημαίνει ότι: στην παιδική ηλικία, η σεξουαλική αποδέσμευση θα αποκτιόταν μέσω πάρα πολλών σημείων του σώματος, τα οποία αργότερα δεν θα μπορούσαν παρά μόνο να αποδεσμεύσουν την ουσία του άγχους της 28^{ης} μέρας και τίποτα άλλο. Σ' αυτή τη διαφοροποίηση, σ' αυτόν τον περιορισμό θα οφειλόταν η πρόοδος του πολιτισμού και η εξέλιξη μιας ηθικής, τόσο κοινωνικής όσο και ατομικής.

Η υστερική κρίση δεν συνιστά εκφόρτιση, αλλά *δράση* η οποία διατηρεί το πρωταρχικό χαρακτηριστικό κάθε δράσης: δηλαδή να είναι μέσο για την αναπαραγωγή ευχαρίστησης. Αυτό είναι τουλάχιστον το πρωταρχικό χαρακτηριστικό της, και επιπλέον, κινητοποιείται ενώπιον του προσυνειδητού από οποιαδήποτε αιτία. Έτσι, οι ασθενείς, οι οποίοι έχουν υποστεί σεξουαλική επίθεση στον ύπνο τους, υποφέρουν από κρίσεις υπνηλίας. Ξανακοιμούνται για να ξαναβιώσουν αυτή την εμπειρία και συχνά, προκαλούν, κατ' αυτόν τον τρόπο, υστερική λιποθυμία.

Οι κρίσεις ιλίγγου, ή κλάματος με

Dahinter dann die Idee von aufgelassenen *erogenen Zonen*. D.h. : im Kindersalter wäre die sexuelle Entbindung von sehr vielen Körperstellen zu erhalten, die dann später nur den 28 Angststoff, nicht auch den anderen zu entbinden vermögen. In dieser Differenzierung und Einschränkung der Kulturfortschritt, die Moralentwicklung wie die individuelle.

Der hysterische Anfall ist keine Entladung sondern eine *Aktion*, und behält den ursprünglichen Charakter jeder Aktion bei, Mittel zur Reproduktion von Lust zu sein. Das ist er wenigstens in der Wurzel, sonst motiviert er sich vor dem Vorbewußten mit allerlei Gründen. So haben den Schlafanfall jene Kranken, denen im *Schlaf* Sexuelles zugefügt worden, sie schlafen wieder ein, um dasselbe zu erleben, provozieren oft damit die hysterische Ohnmacht.

Der Schwindelanfall, Weinkrampf, alles

λυγμούς, όλα χρεώνονται στον Άλλον, αλλά κυρίως σ' εκείνον τον προϊστορικό, αλησμόνητο Άλλο, με τον οποίο κανένας ύστερος δεν θα εξισωθεί. Έτσι εξηγείται και το χρόνιο σύμπτωμα της κατάκλισης. Ένας ασθενής μου δεν σταματά, ακόμα και τώρα, να κλαψουρίζει στον ύπνο του, όπως έκανε κάποτε (για να τον πάρει στο κρεβάτι της η μητέρα του, η οποία πέθανε όταν εκείνος ήταν 22 μηνών). Ποτέ μια κρίση δεν φαίνεται να εμφανίζεται ως «η κλιμακωμένη εκδήλωση της κίνησης του θυμικού»¹⁴.

Βρίσκομαι σ' έναν πυρετό επαγγελματικής δραστηριότητας που διαρκεί έντεκα ή δώδεκα ώρες κάθε μέρα, και αναλόγως, σε καλή κατάσταση, αλλά σχεδόν βραχνός. Πρόκειται για υπερβολική κούραση των φωνητικών χορδών ή για αγχώδη νεύρωση; Δεν χρειάζεται απάντηση. Είναι καλύτερα, όπως συμβουλεύει και ο Καντίτ, να εργάζομαι χωρίς να σκέφτομαι.

Μόλις στόλισα το γραφείο μου με γύψινα αγάλματα Φλωρεντίας¹⁵. Αυτό ήταν για μένα μια πηγή εξαιρετικής αναζωογόνησης· σκέφτομαι να γίνω

ist auf den *Anderen* berechnet, meist aber auf jenen prähistorischen unvergeßlichen Anderen, den kein späterer mehr erreicht. Auch das chronische Symptom der Bettsucht erklärt sich so. Einer meiner Patienten wimmert jetzt noch im Schlaf wie damals (damit ihn die Mama zu sich nimmt, die, als er 22 Monate alt, gestorben ist). Anfall als „gesteigerter Ausdruck der Gemütsbewegung“ scheint gar nicht vorzukommen.

Ich bin in vollster Arbeit 10-11 Stunden täglich und entsprechend wohl, aber fast heiser. Ist das Überanstrengung der Stimmbänder oder Angstneurose? Braucht auch *keine* Antwort. Am Besten: Travailler sans raisonner, wie der alte Candide rät.

Mein Zimmer habe ich jetzt mit Gypsen der Florentiner Statuen geschmückt. Es war eine Quelle außerordentlicher Erquickung für mich; ich gedenke reich zu werden, um diese

¹⁴ Στην εργασία του, που εκδόθηκε το 1894, «Ψυχονευρώσεις άμυνας», ο Φρόιντ υιοθετούσε ακόμα τη θέση του Όπενχαϊμ: «Η υστερία είναι η κλιμακωμένη εκδήλωση της κίνησης του θυμικού», [‘Άπαντα, *GW*, τόμος 1, σελ. 65: «*Η εκδήλωση της κίνησης του θυμικού*» είναι εκείνη η ποσότητα ψυχικής διεγερσης η οποία υφίσταται, υπό φυσιολογικές συνθήκες, σωματομετατροπή [*Konversion*]].

¹⁵ Πρόκειται για τον καινούργιο χώρο όπου εγκατέστησε προσφάτως ο Φρόιντ το δωμάτιο ακρόασης, στο ισόγειο του σπιτιού του, στην οδό Berggasse 19.

πλούσιος για να ξανακάνω αυτά τα ταξίδια.
Ένα συνέδριο σε ιταλικό έδαφος! (Νάπολη,
Πομπηία).

Reisen zu wiederholen. Ein Kongreß auf
italischem Boden! (Neapel, Pompeji).

Εγκάρδιους χαιρετισμούς σε όλους σας.

Herzlichste Grüße an Euch Alle

Ο Σίγκμουντ σου.

Dein Sigm.

Μετάφραση: Μαρία Ταλαρούγκα, Ιωάννα Βισβίκη

Δίγλωσση έκδοση

Η μετάφραση έγινε από την γερμανική έκδοση:

Sigmund Freud «Aus den Anfängen der Psychoanalyse» 1887 - 1902, Briefe an Wilhelm Fließ
[Σίγκμουντ Φρόιντ, «Από τις απαρχές της ψυχανάλυσης» 1887 - 1902, Γράμματα στον Wilhelm
Fließ].

copyright 1950, by Imago Publishing Co., Ltd., London

S. Fischer Verlag Frankfurt am Main

S. Fischer εκδοτικός οίκος, Frankfurt am Main

Printed in Germany 1962